

Avtoriteta staršev

Članek o tem, kako lahko starši s svojo avtoriteto pomagajo otrokom k dobri uporabi njihove svobode.

19. Mar. 2016

Bog je Stvarnik življenja in njegova dobrota se kaže tudi v njegovi oblasti oz. avtoriteti, katere je deležna vsaka “ustvarjena” avtoriteta, še zlasti pa ljubezniva avtoriteta staršev. Izvajanje te starševske avtoritete zagotovo ni vedno enostavno. Neizogibno se mora “spustiti” na

raven zelo konkretnih zadev vsakdanjega življenja.

Vsi iz izkušenj vemo, da pri vzgajanju »brez pravil obnašanja in življenja, po katerih bi se iz dneva v dan ravnali tudi v majhnih stvareh, človek ne napreduje v oblikovanju značaja in se ne pripravlja na soočenje s preizkušnjami, ki jih v prihodnosti ne bo manjkalo.«^[1] Vemo pa tudi, da ni vedno lahko najti ravnovesja med svobodo in disciplino.

Mnogi starši se dejansko bojijo — morda so zaradi tega tudi sami trpeli — negativnih posledic, ki jih lahko povzroči vsiljevanje določenih zadev otrokom, kot na primer, poslabšanje umirjenega domačega vzdušja, ali pa da začnejo zavračati kaj, kar je samo na sebi dobro.

Papež Benedikt XVI. je nakazal pot za rešitev dileme med postavljanjem pravil in tem, da jih otroci svobodno

privzamejo. Skrivnost je v tem, da »vzgoja ni mogoča brez ugleda, ki daje verodostojnost izvajanju avtoritete. Je sad izkušenj in sposobnosti, vendar se pridobi predvsem z doslednostjo posameznikovega življenja in z osebno zavzetostjo, ki je izraz resnične ljubezni.«^[2]

LUČ AVTORITETE

Uveljavljanja avtoritete dejansko ne moremo zamenjevati s preprostim *vsiljevanjem* niti z doseganjem tega, da nas ubogajo za vsako ceno. Kdor sledi določeni avtoriteti, tega ne počne toliko iz strahu pred kaznijo, temveč zato, ker v njej vidi oporno točko, ki mu pomaga spoznati resnico in dobro plat stvari, četudi tega včasih docela ne razume. Avtoriteta je v tesni povezavi z resnico, ker jo ravno ona predstavlja.

S tega zornega kota ima avtoriteta izredno pozitiven pomen in nastopa

v vlogi služenja; je luč, ki nekoga, ki ji sledi, usmerja k iskanemu cilju.

Etimološko namreč beseda avtoriteta izhaja iz latinskega glagola *augere*, ki pomeni “dati rast”, “razvijati”.

Kdor neko avtoriteto prizna, sprejme predvsem vrednote in resnice, ki jih predstavlja: »Vzgojitelj je pričevalec resnice in dobrega,«^[3] se pravi, da je oseba, ki je že odkrila in vzela za svojo to resnico, po kateri hrepeni.

Vzgajanec pa po drugi strani vzgojitelju zaupa: ne zaupa zgolj v njegovo znanje, marveč tudi, da mu je pripravljen pomagati pri odkrivanju teh resnic.

VLOGA STARŠEV

Jasno je, da otroci pričakujejo, da bodo starši ravnali skladno z vrednotami, ki jim jih želijo predati, in da jim bodo izkazovali svojo ljubezen. Kako lahko starši dosežejo to avtoriteto in ta ugled, ki je potreben za njihovo vzgojno delo?

Avtoriteta ima svoj naravni temelj in spontano izhaja iz odnosa med starši in otroki; bolj kot skrb za pridobivanje te avtoritete gre za to, da jo ohranjamo in prav izvajamo.

To je očitno jasno, ko so otroci majhni: če je družina enotna, potem otroci bolj zaupajo staršem, kot pa samim sebi. Ubogati jim je včasih težko, vendar to na bolj ali manj zaveden način vključijo v okvir ljubezni in družinske edinosti: moji starši mi hočejo dobro; hočejo, da sem srečen; povejo mi, kaj mi bo pomagalo, da to dosežem.

Nepokorščina je potem doživeta kot nekaj zmotnega, kot pomanjkanje zaupanja in ljubezni.

Da bi torej starši okrepili svojo avtoriteto, jim ni treba storiti drugega, kot da so resnično starši: da izkazujejo veselje in lepoto svojega življenja ter z dejanji pokažejo, da imajo radi svoje otroke, kakršni so.

To seveda zahteva njihovo navzočnost doma. Kljub temu, da sedanji ritem življenja to otežkoča, je pomembno preživljati čas z otroki in »ustvariti družinsko ozračje, prežeto z ljubeznijo in spoštovanjem do Boga in do ljudi.«^[4]

Splača se, na primer, potruditi, da bi večerjali skupaj, čeprav je za to potreben napor. To je čudovit način za medsebojno spoznavanje, pri čemer z drugimi delimo dnevne pripetljaje in se otroci — tudi s tem, ko poslušajo, kar o svojem dnevu povedo starši — naučijo s kančkom smisla za humor relativizirati probleme, s katerimi se srečujejo.

Tako je poleg tega lažje na jasn način spregovoriti z otroki, kadar je to potrebno, in jim povedati, kaj delajo dobro in kaj slabo; kaj lahko storijo in česa ne; ter jim — na njihovi starosti primeren način — pojasniti razloge, ki človeka nagibajo

k takšnemu ali drugačnemu ravnanju. Med temi razlogi ne bo manjkala ideja, da bi se obnašali kot božji otroci: **Prizadevajte si, da bi se otroci naučili vrednotiti svoja dejanja pred Bogom. Dajte jim nadnaravne motive v razmislek, da bi se počutili odgovorne.**^[5]—

Lahko jim pokažemo zgled Jezusa Kristusa, ki je šel na križ iz ljubezni do nas, da bi nam pridobil svobodo. Izvajanje avtoritete v bistvu pomeni otrokom že v zgodnjih letih nuditi “orodja”, ki jih potrebujejo, da bi rasli kot osebe; in na prvem mestu je zgled lastnega življenja. Otroci opazijo vse, kar delajo starši, in jih skušajo posnemati.

Udejanjanje osebne avtoritete se lahko izrazi s tem, da storimo, kar je treba, da bi ohranili toplino dóma in pomagali otrokom odkriti, da je več veselja v dajanju kot v prejemanju.

V tem kontekstu je dobro, da otrokom že od malega zaupamo tista opravila, ki prispevajo k ustvarjanju zdravega vzdušja medsebojne pozornosti. Tako imajo tudi odgovornosti: pomagajo pogrniti mizo, posvetijo nekaj časa tedensko za pospravljanje svojih stvari, grejo odpret vrata, ko nekdo pozvoni itd. To so prispevki k prijetnemu družinskemu vzdušju in otroci jih tako tudi dojemajo.

Ne gre za to, da bi jih nekako “zaposlili”, marveč da bi videli, kako je njihov doprinos k funkcioniranju dóma pomemben in na nek način nenadomestljiv, ko nekoliko razbremenijo dela svoje starše, ko pomagajo bratu ali sestri, ko dobro skrbijo za svoje stvari. Tako se naučijo ubogati.

Ni dovolj, da se starši pogovarjajo z otroki in jim dajo razumeti njihove napake. Prej ali kasneje jih bo treba

opomniti, jim pokazati, da ima njihovo obnašanje posledice zanje in za druge. Mnogokrat bo dovolj pogovor, jasen in ljubezniv; v drugih primerih pa bo primerno sprejeti kakšen ukrep, kajti nekatera dejanja povzročijo škodo, ki jo je treba popraviti, in ni dovolj le kesanje.

Kazen mora biti sredstvo za to, da se popravi, kar je bilo povzročeno s slabim dejanjem. Na primer, lahko opravijo kakšno majhno delo, da bi lahko poplačali razbit predmet. Včasih bo to popraviljanje moralo trajati dalj časa: na primer, ob slabem šolskem uspehu je lahko primerno za nekaj časa omejiti izhode od doma. V teh primerih pa je vendarle pomembno, da ne pozabimo, da je treba otrokom omogočiti sredstva in čas, da storijo, kar morajo.

Če se še malo zadržimo ob slabih ocenah: ne bilo bi prav nič smiselno,

po eni strani prepovedati izhode, če po drugi strani otrok ob tem samo izgublja čas doma; ali pa če se ga brez prave potrebe kaznuje tako, da ne sme hoditi na same po sebi dobre dejavnosti — kot je šport, mladinski klubi itd. — samo zato, “ker je to tisto, kar mu je zares všeč”.

ZAUPANJE IN AVTORITETA

Del avtoritete je tudi doseganje tega, da otroci razumejo vrednote, katere jim starši skušajo posredovati, pri čemer spoštujejo njihovo neodvisnost in specifičnost. To na prvem mestu zahteva, da se otroci čutijo brezpogojno ljubljene od svojih staršev in da med njimi vlada uglašenost: da jih poznajo in jim zaupajo.

Jasno določanje tega, kar smejo ali ne smejo otroci storiti, bi bilo brezplodno — in verjetno bi privedlo tudi do trajnih konfliktov —, če tega ne spremlja ljubeznivost in zaupanje.

Popolnoma se lahko uskladita starševska avtoriteta, ki jo sama vzgoja zahteva, z občutkom prijateljstva, ki na nek način zahteva, da se postavimo na raven otrok. Otroci — tudi tisti, ki se zdijo bolj razposajeni in samostojni — si vedno želijo zbližanja, pobratenja s starši.^[6]

Ko otroci odraščajo, postaja avtoriteta staršev vedno bolj odvisna od tega zaupnega odnosa. Vsi otroci imajo potrebo, da jih jemljejo resno, najstniki pa še toliko bolj. Soočajo se s spremembami — fizičnimi in psihološkimi —, zaradi katerih so zmedeni, in se pritožujejo nad to novo situacijo.

Četudi tega ne priznajo, takrat iščejo odrasle, ki bi jim bili v oporo; to so zanje osebe z jasno izgrajenimi merili, ki živijo skladno z določenimi smernicami, kar jim daje stabilnost: ravno to, kar si adolescenti želijo

doseči. Ob tem zaznavajo, da jih pri tej nalogi nihče ne more nadomestiti; zato jim ni dovolj, da bi nekritično sprejeli kar vse, kar jim rečejo njihovi starši. Bolj kot to, da bi dvomili v njihovo avtoriteto, si takrat želijo bolje razumeti resnico, ki to avtoriteto utemeljuje.

Zaradi tega jim je treba posvetiti potreben čas, ustvarjati priložnosti, da bi bili skupaj. Lahko je to kakšno potovanje v dvoje v avtomobilu, doma ob kakšnem televizijskem programu, ali pa ob kakšnem šolskem dogodku. Takrat jim lahko spregovorimo o temah, ki se jih bolj dotaknejo, in o zadevah, o katerih je pomembno imeti jasne ideje.

Odveč je zaskrbljenost, če se zdi, da otroci včasih niso z glavo pri pogovoru. Če oče ali mama povesta, kar je treba povedati, brez da bi bila nadležna ali da bi silila v zaupnost, potem se to, kar povesta, vtisne v

spomin; ni toliko pomembno, ali potem sin oz. hči nasvet upošteva. Pomembno je, da je slišal, kaj oče misli o določeni zadevi, in da je s tem pridobil oporno točko, na podlagi katere se bo odločal, kako ravnati.

Oče mu je izkazal svojo bližino in pripravljenost, da bi se pogovoril o stvareh, ki ga skrbijo. V praksi je storil to, kar pravi Benedikt XVI.: »Dati drug drugemu del samega sebe. Podarjati drug drugemu naš čas.«^[7]

Nekatere stvari, ki jih starši morda ne odobravajo, so včasih drugotnega pomena in ne upravičujejo tega, da se sproži bitka, ko bi bila dovolj le pripomba. Na ta način se otroci naučijo razlikovati to, kar je pomembno, od tega, kar ni. Odkrijejo, da njihovi starši nočejo, da bi bili "kopije" njihovega obnašanja, ampak preprosto to, da bi bili srečni, da bili pristni moški in ženske. Zato se starši ne vmešavajo v to, kar se ne

tiče njihovega dostojanstva ali družine, čeprav se za vse to zanimajo.

V bistvu gre za to, da otroku zaupamo, da »sprejmemo tveganje svobode in smo vselej pozorni ter pomagamo popravljati zmotne ideje in odločitve. Nasprotno pa nikdar ne smemo potrjevati njihovih napak, se delati, kot da jih ne vidimo, oz. še slabše, da jim pritrdimo.«^[8]

Ko človek izkusi takšno zaupanje, začuti povabilo k temu, da bi ga bil vreden. Ključno je to, **da starši vzgajajo v domačem duhu, da nikoli ne dajo vtisa, da jim ne zaupajo, da jim pustijo svobodo in da jih naučijo upravljati to svobodo z osebno odgovornostjo. Bolje je, da se včasih pustijo prinesiti naokrog: zaupanje v otroka naredi, da se sami počutijo osramočene zaradi zapravljenega zaupanja in se poboljšajo.**^[9] Seveda

ne bo manjkalo drobnih konfliktov in napetosti: do teh je mogoče pristopiti z veseljem in vedrostjo, tako da otroci vidijo, kako je lahko nek “ne” s strani staršev združljiv s tem, da jih imajo radi in razumejo situacijo, v kateri se nahajajo.

* * *

Sv. Jožefmarija je poudarjal, da naloga vzgoje sloni na obeh: na očetu in materi, seveda pa pri tem pomembnem delu nista sama. Bog, ki jima je dal poslanstvo, da svoje otroke vodita proti nebesom, jima naklanja tudi svojo pomoč, da to izpolnita. Zato poklicanost staršev vključuje to, da za otroke molijo: da se z Gospodom pogovarjajo o njih, o njihovih krepostih in pomanjkljivostih; da ga sprašujejo, kako jim lahko pomagajo, da prosijo milosti za otroke in potrpežljivosti zase. Če sadove vzgoje prepusti

božjim rokam, se v človeku porodi mir, ki se širi naokrog.

Kot je zapisal sv. Jožefmarija, imajo zakonci **posebno milost v zakramentu, ki ga je postavil Jezus Kristus. (...) Morajo razumeti nadnaravno delo, ki zajema ustanovitev družine, vzgojo otrok, izžarevanje krščanstva v družbi.**^[10]

Če ravnamo s človeško prikupnostjo, nežnostjo in prebrisanostjo ter vse to priporočamo Gospodu, se bodo otroci spremenili. Konec koncev otroci pripadajo Bogu.

J. M. Barrio

[1] Benedikt XVI., *Avdienca*, 21. 1. 2008.

[2] Prav tam.

[3] Prav tam.

- [4] II. vaticanski koncil, *Gravissimum educationis*, 3.
- [5] Sv. Jožefmarija, Zapiski njegovih nagovorov, Guadalaviar (Valencija), 17. 11. 1972.
- [6] Sv. Jožefmarija, *Pogovori*, 100.
- [7] Benedikt XVI., Pridiga, 24. 12. 2012.
- [8] Benedikt XVI., Avdienza, 21. 1. 2008.
- [9] Sv. Jožefmarija, *Pogovori*, 100.
- [10] Prav tam, 91.